№ 73 Հինգշաբթի Յուլիսի 3 — 1886 — Հինգշաբթի Յուլիսի 3 № 73

ՏԱՍՆ ԵՒ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ. Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ **1886** ԹՒԻՆ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, շաբաթը երեք անգամ, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ: ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ գտնվում է Բարօնսկի և Բազարնի փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը, № 12 բնակարանում: Ուղղակի մուտքը Բազարնի փողոցից է, Բէմչուլէննայա Ուպրավայի դիմաց:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ «Մշակին» գրվելով կարելի է վճարել 25 ֆրանկանոց թղթադրամով:

Թիֆլիսում «ՄՇԱԿԻ» համարները հատով ծախվում են 7 կոպէկով պ. ՇԱՎԵՐԴՕՎԻ պավիլիօնում, պ. ՏԷՐ-ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ ծխախոտի մագազինում (Կովկաս հիւրանոցի տակ) և պ. ԱԼԽԱՍՕՎԻ ծխախոտի մագազինում (Վօրօնցովի արձանի դիմաց):

Յայտարարութիւնները, ամեն լեզուներով, ընդունվում են ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ: Յայտարարութիւնների իւրաքանչիւր բառին վճարվում է 2 կոպէկ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ, բաց է ամեն օր, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ, բացի կիրակի օրերից:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Հասցէն փոխելու ժամանակ պէտք է ուղարկել խմբագրութեանը 28 կոպէկ, կամ 4 հատ 7 կոպէկանոց փօստային մարկա:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պարտաւոր ենք զգուշացնել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Զաքաթալից. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ս. Պետերբուրգի կեանքից.

ՊԱՐՏԱՒՈՐ ԵՆՔ ԶԳՈՒՇԱՑՆԵԼ

Շուտով հարստանալը շատ հրապուրիչ է ամբոխի համար: Այդ շատ լաւ գիտեն նրանք, որոնք հարստահարում են ամբոխի միամտութիւնը:

Ռուսաց ո՞ր լրագիր և առնէք, նրա յայտարարութիւնների բաժնում անպատճառ կը կարդաք թէ այս կամ այն սեղանաւոր (բանկիր) առաջարկում է զանազան պայմաններով, որոնք իբր թէ ձեռնտու են գնողների համար, առնել ներքին փոխառութեան խաղատոմսերը: Առաջարկվում է, դիցուք, վճարել սկզբում հինգ, տաս, տասն և հինգ րուբլի և այդ օրից տոմսակը (ի հարկէ բանկիրի մօտ մնալով) գնողին է պատկանում արդէն: Մնացած վճարը յետաձգվում է:

Շատերին այդ տեսակ գեղեցիկ առաջարկութիւնը գայթակղեցնում է: Շատերը սկըսում են վճարել փողերը, բայց տոմսակի երեսը մեծամասնութիւնը չէ տեսնում:

Անցեալ տարիներում դատարաններում քննված Լուրիի, Գրբովսկու դատերը, երկու ամիս առաջ Պետերբուրգում քննված Սաֆօնովի և ընկ. դատը, պարզ ցոյց տուեցին այդ տեսակ պարոնների անասելի ճարպկութիւնը ամբոխին խաբելու մէջ:

Այս ամենը մենք ակամայ մտաբերեցինք այն պատճառով որ և մեր հայոց մամուլի մէջ սկսեցին վերջին ժամանակները երևան գալ Պետերբուրգի բանկիրների վերև յիշվածներին նման յայտարարութիւններ: Հէնց այս օրերս տպվեցաւ տեղական լրագիրներում Գ. Բլօկի յայտարարութիւնը:

Բայց տեսէք թէ ինչ է ասում Օդէսայի ռուս „Одесскій Вѣстникъ" լրագիրը իր այս օրերս տպված մի յօդուածում նոյն Բլօկի բանկային գրասենեակի մասին:

„Նախազգուշացնում եմ բոլորին, որոնք կարդում են Պետերբուրգի բանկիր Գ. Բլօկի րէկլամները, որոնցով այս պարոնը առաջարկում է գնել ներքին փոխառութեանց $5^0/_0$ խաղատոմսերը, վճարումների յետաձգութեամբ,—որ դա մի թակարդ է: Ես չեմ կամենում այստեղ առաջ բերել այն բոլոր գլուխները, որ ես ունեցել եմ պ. Բլօկի հետ, կամենալով յետաձգութիւններով առնել մի խաղատոմս, միայն այսքան կասեմ, որ զանազան ժամանակամիջոցներում վճարելով պ. Բլօկին 100 րուբլի և մի գեղեցիկ օր կամենալով յետ ստանալ այդ փողերը, որովհետև զանազան հանգամանքներ ինձ ստիպեցին դադարեցնել յետագայ վճարումներն անելու,—ես ոչ թէ միայն ոչ մի կոպէկ յետ չը ստացայ, այլ ստիպվեցայ մինչև անգամ վերադարձնել պ. Բլօկին այն միակ ապացոյցը որ ես ունէի խաղատոմս գնելու մասին, այն է՝ ինձ պատկանելի խաղատոմսի գրաւականը":

Չէ կարելի չը խոստովանվել, որ այդ տեսակ բանկային գործողութիւններ՝ ճարպիկ մեքենայագործութիւններ են, որոնց շատ շատերը միամիտներից զոհ են գնում: Եւ շատ ցաւալի է եթէ այդ տեսակ օպերացիաներով այժմ կը սկսի զբաղվել և մեր կովկասեան ամբոխը, որ մինչև այժմ իրան շատ հեռու էր պահում այդ տեսակ ֆինանսական անհաստատ և վտանգաւոր ձեռնարկութիւններից:

Տեղական մամուլի պարտաւորութիւնը կը լինէր զգուշացնել այն ամեն անձանց, որոնք կարդում են վերոյիշեալ յայտարարութիւնների պէս վտանգաւոր առաջարկութիւններ, աշխատել հեռու կանգնել մայրաքաղաքների այս նենգ թակարդներից, որոնք սարքված են մեզ, միամիտ գաւառացիներիս որսալու:

Տ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԶԱՔԱԹԱԼԻՑ

Յունիսի 25-ին

Հանգուցեալ Շօլկօվնիկովի Զաքաթալի շրջանում թողած ուշադրութեան արժանի յիշատակարաններից մէկն էլ կազմում է արհեստաւորաց դպրոցը: 1866 թւից սկսած, երբ յղանում է արհեստաւորաց դպրոց ունենալու միտքը, հանգուցեալ Շօլկօվնիկով լուրջ ուշադրութեան առարկայ է դարձնում այդ մտքի իրագործելու խնդիրը: Նա դիմում է ամբողջ շրջանի բնակչաց օգնութեանը, կազմում է ընդհանուր ժողով, բոլոր տանուտէրերին և իշխաններին բացատրում է իր դիտաւորութիւնը և՝ իր աջակցութեան անհրաժեշտութիւնը: Ժողովը անհետևանք է մնում. խօսքը անզօր է գտնվում դաղստանցիների՝ բնութեան ազատ որդիների հակառութեան դէմ. առաջարկութիւնը մերժվում է գրականապէս: Հանգու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

I

Անկատարած ուժով է հոսում մայրաքաղաքիս կեանքը: Նրա մրրկալից հեղեղասը քշում տանում է իր գահավէժ ընթացքում այն ամենը, ինչ որ թոյլ է, որ չունի փրկարար խարիսխ ընդդիմադրելու այդ կատաղի շրջապտոյտ յորձանքին: Անողոք և դժնեայ հոսանք. անողոք իր բազմաչատ զոհերով, դժնեայ իր նորափթիթ ողջակիզայ առատութեամբ...

Պէտք գործել միշտ, անդուլ գործել, անդադար ընդդիմադիր լինել թովչարար կենցաղի հրապուրանքին, պէտք զգուշութեամբ որոնել ուժից համապատասխան չափերին, եթէ ոչ մի ակնթարթում անհուն անդունդը կը կլանէ քեզ: Չը կայ փրկութիւն այն տեղից. ճմլուած ոգի, արիւնակաթ սիրտ, կոտրած թևեր, կորած յոյսեր, խաւար ներկայ, անպտուղ ապառնի—ահա օրհասական հետևանքը անչրջահայեաց և անզգոյշ արարքների...

Եւ որպիսի արագութեամբ ու յանկարծակի են վրա հասնում այդ ամեն աղետները: Հեռի չը գնանք օրինակների համար: Անցեալները պատահում եմ պատկառելի ծանօթիս:—Ի՞նչ նորութիւն, հարցնում եմ:—Սղութիւն, պատասխանում է,—բայց գիտէք ինչ. Իվանուշկան բանտարկվել է... Ես երէկ գնացի երաշխաւոր լինելու նրա համար, հինգ հարիւր մանէթ գրաւ հարկաւոր էր տալ...

Իվանուշկան նոր էր մայրաքաղաք մտել: Հարաւային քաղաքներից մէկի նախկին գիմնազիստ էր: Այստեղ ուսումը չը վերջացրած, նա եկել էր այստեղ նկարչութիւն սովորելու: Կը հաւատաք, առաջին անգամ, երբ ես նրան տեսայ (մի վեց ամիս սրանից առաջ), կաթնի հաց էր գալի նրա բերանից, իսկ այսօր նրան հինգ հարիւր մանէթ է հարկաւոր, որ կասկածաւոր ազատութիւն ձեռք բերի... Ամենապարզաւոր դէպքում նրան կը քշեն այստեղից ծնողաց մօտ: Անառակ որդուն ծնողները կընդունեն անշուշտ, բայց հասարակութիւնը ինչ անգամ պիտի գտնէ այդ Իվանուշկայի մէջ:

Ահա մի այլ պատկեր: Հայ աղջկայ չքաւոր ծնողքը, իրանց այլ զաւակների, ինչպէս կասեն, բերանից կտրելով, ուղարկում են սրան մայրաքաղաք բարձր ուսում առնելու: Մօր թևի տակ մեծացած հայ աղջիկը մտնում է *** կուրսերը: Անցնում է մի տարի: Անտէրութիւն, շատ ընկերուհիներ, ուսանողութիւն, ազատ մտքեր, նախկին ուսանող՝ այժմ դատարկաշրջիկ սիրուն բարեկամ, զբօսանք, գուժաբեր նշաններ մայրութեան, վերջապէս՝ եկեղեցի ու պսակ... Պսակ օտարի հետ, պսակ երկու քաղցածների, պսակ պրոլետարիայի ծնողաց...

—

Մեր մէջ տխուր անց ու դէպքեր բազում են, ահա սրանց մէկի մանրամասն նկարագրութիւնը:

* * *

Հինգերորդ յարկի փոքրիկ և խոնաւ սենեակում, շփոթած տեղի տաղտապի մէջ, ընկած է մի երիտասարդ: Նա անդադար խօսում է անկապ և հատուածական նախադասութիւններով: Աղքատութիւնը նշմարվում է այստեղ գտնված ամեն մի առարկայի վրա: Աղտոտ՝ սեկից կարած՝ բարձի վրա ընկած է հիւանդի գլուխը: Նրա վերմակը, որը բաց է թողել դժուար շնչող կուրծքը, պահել է միայն յիշատակութիւն իր անցեալ՝ լաւ օրերի վրա: Ներքնակն էլ մի օր փափուկ է եղել, բայց այսօր չոր տախտակ է դարձել: Փուլ եկած անկողնակալը, փթած թոկերով կապված, սպառնում է ամեն րոպէ հիւանդին վար ձգելու: Պատին յենուած սեղանը երեք ոտանի, նոյն իսկ այդ սեղանի վրա թէյի ջրկիճը ծայրը կոտրած ծորակով... Ժամանակը թողել է այս սենեակի կահկարասիների վրա իր մաշող դրոշմը,—մինչև անգամ պատի ժամացոյցի հօպոպի ձայնը կարծես խանձուել է. ահա հանեց սա իր գլուխը փանգալի դռնից, ժամացոյցի ճռճռաւոր զունգը թշշացնելով ներքև եկաւ,—և իր կրկնակի «կուկու, կուկու»-ներով իմացուց, որ ժամանակը առաջ է գնում: Լռութիւնը նորէն տիրեց սենեակին:

Հիւանդի շփոթը քանի գնում աւելանում է: Մաշված երեսը տեղ առ տեղ կարմիր բծերով է դուրս տուած: Թուխսիւս մազերը խառնափնթոր ածած են բարձի վրա: Նրա կնճռոտ ճակատը և յօնքերը, նաև խոր ներս ընկած աչքերը լեղապատառ նայում են լուսամուտին. լուսամուտը ճիւաղ է թւում հիւանդին: Ճիգն է անում հիւանդը աղաղակել, բայց ձայնը պապանձվում է: Երեսը շրջում է պատին ու ձայնին տիրանում. «մամա, մամա», օգնութիւն է կանչում: Լսող չը կայ այդ յուսահատ ձայնը: Իր աղաղակից մի վայրկեան ուշադարձ է լինում և նստում է մահճի մէջ: Մտաբերում է իր որտեղ լինելը և դարձեալ ընկնում բարձի վրա. գլուխը պտտւ է գալի, սիրտը խառնում... Ահա գլորվում է անհուն անդունդի մէջ, շնչառութիւնը կտրվում է, սարսափից ճակատը սառը քրտինքով է ծածկվում: Ճիւաղը դարձեալ աչքի առաջն է:

—Չեմ ուզում, չեմ ուզում, բացականչում է ու ցնցողաբէս սեղմում վերմակը: Ճիւաղը չէ հեռանում. ընդհակառակն՝ աւելի մօտենում է նրան: Արևի ճառագայթները, որք ընկել են այս սենեակի մէջ միակ լուսամուտից, ճիւաղ էին դառել Գարեգինի շփոթած երևակայութեան:

* * *

Ահա մի ամբողջ շաբաթ է, որ Գարեգինը բարձի թողի ընկած է իր սենեակում:

Նրա առողջութիւնը, ևս քան զևս խանգարվելով, հասնում է այն սահմանին, որ ճեմարանական բժիշկը պարզ և յայտնապէս պատուէր է տալի շուտափոյթ հեռանալու Պետերբուրգից՝ մինչև անգամ քննութիւնները չը վերջացրած:—Լաւ է, ասել էր բժիշկը,—մի տարի կորցնել, քան թէ մահուան ենթարկվել: Վիզը ծուռ, աչքերը ի գետին, դուրս եկաւ բժշկի սենեակից:

Քննութիւնները շարունակել անկարելի էր, երբ մէկ առարկայից արդէն «կտրվել» էր, և այսուհետև ուժ էլ չը կար կորածը յետ դարձնելու:

—Շուտափոյթ հեռանալ Պետերբուրգից, բայց ինչպէս և ինչ միջոցով... Չը կայ, չը կայ ելք... Սմոլենսկի գերեզմանատունը ճարակ է ինձանից սպասում...

Անցեալները իր նման պանդխտի յուղարկաւորութեանը մասնակից էր Գարեգինը: Այն օրը նա տեսաւ որ դագաղը գերեզման գնելու համար երկու մեռելաթաղեր այնտեղից անընդհատ ջուր էին հանում, մինչև որ քահանան կատարում էր թաղման ծէսը: Գարեգինի ամբողջ մարմինը սարսեց ու փշաքաղուեց, երբ տեսաւ, որ դագաղը հէնց որ իջուցին գերեզմանը, վայրկեան անգամ չանցաւ՝ ննջեցեալը ճախճային ջրում լողում էր: —Զզուանք. սառը, անհիւրընկալ, վատ գերեզման, անցաւ Գարեգինի մտքով: Նոյն րոպէին յակամայից մտաբերեց նա իր հայրենի քաղաքը ու նրա գերեզմանատունը: «Այն տեղի ննջեցեալներն էլ երջանիկ են», շշնջեց նա ինքն իրան...

Բժշկի մօտից դուրս գալու օրը այդ տեսարանը և խորհրդածութիւններն աւելի մռայլ և սրտամաշ գոյն առան, իսկ փողոցի բազմահնչիւն դղրդիւններն աւելի և աւելի սաստկացնում էին վհատած հոգու վշտաբեկ կասկածանքները: Բազմամարդ ամբոխի անց ու դարձում աւելի և աւելի անճար, միայնակ, բարձի թողի արած և միանգամայն լքացած էր իրան զգում:

—Որին կանգնացնեմ, ումը բաց անեմ սրտիս ցաւերը: Ո՞չ ապաքէն սրանցից ամեն մէկը խելագարի տեղ պիտի ընդունէ ինձ: Սրանցից ոչ մէկը սփոփարան լինել ինձ չէ կարող, ինչպէս և

ցեալը չէ յուսահատւում, նա շարունակում է հոգալ:

Անցնում են տարիներ. կրկին դիմում է ժողովրդին: Երկրորդ, երրորդ անգամ առաջարկվելուց ու մերժվելուց յետոյ, վերջապէս միաքը ընդունվում է, հաստատակամութեան առաջ խոնարհվում է նախապաշարեալ յամառութիւնը: Ժողովուրդը համաձայնվում ու պարտաւորվում է աջակցել օգտաւէտ մաքի իրագործելուն: Ամբողջ շրջանի 67 գիւղերրի իւրաքանչիւր ծուխից շարունակաբար ամեն տարի 40-ական կոպէկ առնալու դրուար հաստատութեամբ սկսվում է շինութեան գործը. գործը կարգին շարունակվում է. միայն իրան՝ արժանաւոր ինկցիատորին չէ վիճակվում գործի վախճանին հասնելու: Այդ բաղդը ժառանգում են յաջորդները, որոնք հաւատարիմ գտնվելով նախորդի գաղափարներին՝ ոչինչ չէին խնայում իրանց կողմից այդ գաղափարը իրականացած տեսնելու համար: Շինութիւնը իր ամենայն յարմարութիւններով աւարտվում է 1881 թւին: Յաջորդ տարում, 1882 թ. սկսվում՝է պարապմունքը: Քառասունական կոպէկները լիակատար կերպով ծածկելով ընթացիկ ծախքերը, մինչև այսօր կազմել են նաև 12,000 ր. կապիտալ: Դպրոցը գտնվում է շրջանապետի (начальникъ округа) անմիջական իրաւասութեան ներքոյ: Ուսուցիչների ընտրութիւնը նոյնպէս նորան է վերապահված: Դպրոցի ուսման դասընթացքը համապատասխանում է երկդասարանեան դպրոցների դասընթացքին: Առարկաներից պարապում է վերակացու-ուսուցիչ Բ. Խըմայլով (լէզգի), որը աւարտել է Գորու ուսուցչական սեմինարիայում:

Արհեստանոցում փականագործութիւնից-դարբնութիւնից պարապում է պ. Ստեփանեանց (հայ), որը սովորել է Թիֆլիսում Բուկսի գործարանում, իսկ ատաղձագործութիւնից և հիւսնութիւնից—Ֆեոդոր Թարխանով (վրացի):

Սովորաբար աշակերտները երկու ժամ են պարապում դասատանը. օրվայ մնացեալ ժամանակամիջոցը, բացի նախաճաշիկի և ճաշի համար մի մի ժամ գործ դնելուց, անց են կացնում արհեստանոցում:

Աշակերտների թիւն է 24—հինգ ենգիլոյ, 14 լէզգի, 1 թուրք և չորս հայ: Սորանցից 20-ը գիշերօթիկ, չորսը երթևեկ են: Չորս երթևեկն էլ զաքաթալցի հայեր են, որոնցից իւրաքանչիւրը տարեկան վճարում է 24 ր.: Վերջիններս, բացի գործիքներից, ամեն բան իրանք են հոգում:

Ամսիս 17-ին տեղի ունեցաւ աշակերտների քննութիւնը, իսկ 18-ին՝ ակտը: Այս տարի առաջին անգամ աւարտել են 13 աշակերտ—8 լէզգի, 4 ենգիլոյ և 1 թուրք: Առաջին աւարտի առթիւ հանդէսը շատ շքեղ էր: Հանդիսին ներկայ էր նորին գերազանցութիւն Վ. Սարաջեվ: Շրջանապետի կարգադրութեամբ ներկայ էին նաև շրջանի բոլոր նայիբները (участковой начальникъ) և տանուտէրերը: Հանդէսը սկսվեցաւ շրջանապետ պ. Խըզըրաշեանի ճառով, որով կարճ և հասկանալի կերպով հանդէսի և հետևապէս դպրոցի նշանակութիւնը բացատրելուց յետոյ, մի համառօտ հոյակապ ձգեց նաև դպրոցի գոյութեան պատմութեան վրա: Պարոնը բաղդ համարելով, որ ականատես է լինում այս հանդիսին, ուր երկար տարիների ծանր աշխատանքներով—ցանկալի գաղափարը դէթ մասամբ իրականացած է տեսնում, յայտարարեց թէ մտադրութիւն կայ առաջիկայ ուսումնական տարին երկդասարանեան դասընթացը վեցդասարանականի դարձնել, որպէս զի միջոց լինի, բացի փականագործութիւնից ու ատաղձագործութիւնից, սովորեցնել դպրոցին կից ֆերմայում նաև այգեգործութիւն, շերամապահութիւն և մեղրապահութիւն:

Ուշադրութեան արժանի էր այն տեսարանը, երբ ճառախօսը իր խօսքերը ուղղեց դէպի աւարտող աշակերտները: Հայրական զգացմունքով արտասանած խրատական յորդորները ու խորհուրդները ակնյայտ էին կացուցանում մի ջերմ ցանկութիւն, մի անկեղծ բաղձանք դէպի աւարտող սաների բարեկեցութիւնը ու մարդավայել կեանքը:

Պէտք է նկատել, որ յորդելի ճառախօսի, բացի դպրոցի վերաբերեալ հաղորդածներից—արած գիտումները, կարծես թէ մի առանձին նպատակ էին պարունակում իրանց մէջ, այն է ցոյց տալ հանդիսականներից շատերին՝ ուսման և արհեստի վրա ճիշդ գաղափար չունեցողներին, դոցա բարձր նշանակութիւնը, այնև գաղափարը գոյութեան կռւի, ապրուստի և մարդավայել կեանքի համար:

Ռուսերէն արտասանած ճառի նոյն միտքը, նոյն բովանդակութիւնը անմիջապէս փոխադրվեցաւ թուրքերէնի: Աւելորդ չը համարեց թուրքերի դաղն իր կողմից մի քանի յորդորներ ու ցանկութիւններ աւելացնել:

Ճառախօսութեան յաջորդեց աւարտող աշակերտների ձեռագործութեան՝ շինած առարկաների—գործիքների հետաղօտութիւնը ու գնահատութիւնը: Էկսպերտների և հանդիսականների գոհունակութիւնը ընդհանուր էր: Համապատասխան գործ դրած ժամանակի—շինած առարկաները և գործիքները աւելի քան նուրբ, գեղեցիկ և կանոնաւոր էին: Վերստուգութեան համար գործնական քննութիւն ևս տեղի ունեցաւ: Հանդիսականների և էկսպերտների ներկայութեամբ արհեստանոցում աշակերտներին զանազան վարժութիւններ ենթարկեցին: Ցուցարկած վարժութիւններն էլ յաջողութեամբ կատարվեցան:

Ուրախ տպաւորութեան տակ հանդիսականները թողեցին դպրոցը. մի մասը ուղևորվեցաւ կից ֆերման, ուր արդէն ճաշի սեղանը պատրաստ էր, իսկ միւս մասը ցրուեցաւ:

Աւարտող աշակերտների համար իրանց սովորած արհեստներով գիւղերում պարապելու պարտաւորեցուցիչ դարձնելու նպատակով՝ շրջանապետ պ. Խըզըրաշեանը վճռել է մատակարարել իւրաքանչիւրին իր արհեստի համապատասխան անհրաժեշտ գործիքներ: Արհեստաւորաց դպրոցի օգտին իր արած ջանքերի համար, պ. Խըզըրաշեան արժանի է բոլորիս խորին շնորհակալութեան:

Ն. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 2-ին յուլիսի

Խնդրեմ, մի փոքրիկ տեղ շնորհէք ներկայ գրութեանս ձեր պատուական լրագրում, ի պատասխան այն անպատեհ յարձակումներին, որոնք տեղացին ինձ վրա պ.պ. Յ. Ա. և Փ. կողմից: Ես հարկաւոր եմ համարում բացատրել ընթերցող հասարակութեանը այն պատճառները, որոնք ստիպեցին վերոյիշեալ պարոններին սկսել իմ դէմ մի բանակռիւ, որը այնչափ անարդար է, որչափ և ծիծաղելի:

Պարոն Փ. և ընկ., անշուշտ, իմ բաժանած ֆրանսիական սերմը լաւ կը գտնէին, չէին մեղադրի ինձ անքաղաքավարութեան մէջ, նրանք արձագանք չէին տայ առաջադիմութեան թշնամիներին, որոնք անդադար յարձակվում են ինձ վրա, խճուղիների երկու կողմերի վրա թթենիներ տնկելու մասին արած առաջարկութիւնս էլ կը գտնէին կատարեալ, որպէս և երկրիս արտահանվող մետաքսի, բօժօժի և կազի—մնացորդից առնելի մաքսը,—եթէ ես, տարաբախտաբար ինձ համար, մի մեծ անիրաւութիւն արած չը լինէի: Իմ արած անիրաւութիւնս կայանում է նրանում, որ ես չեմ դիմել պ.պ. Փ. և ընկ. թոյլտւութիւնը խնդրելու, որպէս զի կարողանայի ֆրանսիական սերմ բաժանել ձրիաբար, բերքից մի որոշ մաս առնելով միայն, Ագուլիսի և Օրդուբաթի շրջակայքում, որոնցից նրանք օգտվում են շատ ժամանակից 'ի վեր: Ահա յանցանքս. որովհետև նրանք յոյս են տածել մենավաճառութիւնը միշտ իրանց վերապահել, շարունակելով այս փոքրիկ բայց օգտաւէտ վաճառականութիւնը և ծախելով շերամի սերմի իւրաքանչիւր զօլոտնիկը 1 ր. 20 կոպէկով: Նրանք միշտ աշխատել են սերմի արկղներից վերացնել—սերմնարարի անունը և հասցէն, որպէս զի գիւղացին միշտ դրանց միջնորդութեանը կարօտի: Ես մտադիր եմ եկող տարի գործառնութիւնս աւելի ևս տարածել այն կողմերում, որոնք արժանի են առանձին ուշադրութեան և սերմ կը բաժանեմ ստացած բերքի $1/4$ կամ $1/5$ մասը առնալու պայմանով: Որպէս զի գիւղացիները զերծ մնան նիւթական վնասներից ես նրանց սերմ կը բաժանեմ, ինչպէս մինչև այժմս արել եմ, ձրիաբար և որպէս զի աջողութիւն ունենան, նրանց բերել կը տամ սերմ 15—20 ֆրանսիական և իտալական զանազան սերմնարաններից և իւրաքանչիւր սերմնարկղիկի վրա նշանակված կը լինի, հայերէն և թուրքերէն լեզուով՝ սերմնարարի անունն ու հասցէն: Այս կերպ գիւղացիները կը գիտենան հեշտութեամբ այն սերմի ծագումը, որը աւելի աջողութիւն է ունեցել, և այս հանգամանքում կարող են դիմել ուղղակի սերմնարարին և անմիջապէս նրանից առնալ: Եւ հաւատացէք, որ ես բոլորովին չեմ նախանձելու: Այս կերպ վարվելով երկրացիները փորձով կիմանան թէ որ սերմն աւելի է յարմարվում երկրի կլիմային և կը շարունակեն առնալ մի և նոյն յատկութեան սերմ իւրաքանչիւր տարի: Այսքանս ասելուց յետոյ ես թողնում եմ հասարակութեանը վճռել թէ որը մեզանից աւելի լաւ ձգտումներ ունի երկրի բարօրութեան համար:

Արդեօք, իմ նպատակներս են վատ, որ ես անձամբ տանում եմ շերամի սերմը գիւղացիների մօտ և բաժանում առանց նրանցից մի կոպէկ անգամ առնալու և վտանգելով դրամագլուխս, թէ պ.պ. Փ. և ընկ., որոնք գիւղացիների վրա ծախում են սերմի իւրաքանչիւր զօլոտնիկը 1 ր. 20 կ. որը իրանց նստել է 15—20 կոպ. միայն: Բայց եթէ սերմը փչանայ, ծով աւելի պատկառելի կը լինի: Վերոյիշեալ պարոնների այնպէս թանգ ծախած սերմերը այնպիսի վատ հետևանք են ունեցել, ինչպէս իմերը, որ բաժանել եմ ձրիաբար: Պէտք է ասել և այն, որ միայն մեր սերմերը չեն փչացել, այլ և տեղացոց, որ պ. Փիլիպոս Վարդապետեանց զօլ. 1 ր. 10 կոպ. ծախած է իբր թէ ֆրանսիական տեսակի սերմից. դրանից գիւղացիք մի հատ բօժօժ անգամ չեն ստացել, կորցնելով տերև, ժամանակ և, մանաւանդ փող: Վերջապէս ես ինձ թոյլ եմ տալիս նկատել և կարծել, որ պ.պ. Փ. և ընկ. պիտի հասկանան, որ արեգակը փայլում է ամենի համար և թէ այդ պարոնները մի շատ զարմանալի կերպով կամենում են մենավաճառութիւնը վերապահել միայն իրանց համար: Ես խորհուրդ եմ տալիս պ.պ. Փ. և ընկ. լաւ ըմբռնել ֆրանսիական այն առածի միտքը,

---

չեղաւ... Սկայորդի, Սկայորդի, դու ինձ ճշմարիտը ասացիր, ես ականջ չը դրի քեզ, որ թշուառութեան այդ անարգ քայլը չանեմ...

Եւ մագնիսական թմրութեան պարզատեսութեամբ երևակայեց «թշուառութեան անարգ քայլի» մանրամասնութիւնները: Առաւօտեան՝ ժամի տասը դեռ չը կար, երբ Գարեգինը ընկերների յորդորմամբ գնացել էր Բարսեղեանցի մօտ օգնութիւն հայցելու: Գարեգինը ծաղկազարդ սանդուխներով բարձրանում է այն դատիկոնը, ուր բնակվում էր մեր կրէզոսը: Սրտի վրդովմունքից նա այնքան նուաղել էր, որ եթէ մի սանդուղ ևս հարկաւոր լինէր բարձրանալու, անշուշտ, պիտի յետ դառնար. ծնկները դողում էին, սիրտը յաճախ բաբախում:

Զոր ու ցամաք կերպարանքով սպասաւորը դուռը բաց է արել ու հարցրել. «ինչ ես կամենում:»

—Իմաց տուէք ձեր պարոնին, թէ մի ուսանող ուզում է նրան տեսնել:

—Դուք հայ էք, հարցրել է սպասաւորը:

—Այո, հայ եմ:

—Ուրեմն՝ մտէք...

Գարեգինը ներս մտաւ ու իր վերնաշորը հանեց ու ինքը՝ իր ձեռքով՝ կախեց բևեռից: Սպասաւորը, ցոյց տալով հիւրասենեակը, յարեց՝ «սպասէք այստեղ, պարոնը սափրվում է»:

Սենեակը պտտում էր Գարեգինի գլխում. աչքերը մութ էր կոխել և ուղեղը կարծես արճիճով լինէր լցրած: Որտեղ լինելը և գալու նպատակը մոռացել էր. մի ինչ որ բան խեղդում էր բուգը: Մի որ և է ամբողջութիւն չը կար ոչ սրա տեսածներում և ոչ մտքում. ամեն բան կցկտուր, ամեն մի միտք հատուկտոր...

Որքան ժամանակ սա այստեղ մնաց կանգնած, ինքն էլ չը գիտէր, մինչև որ չը տեսաւ Բարսեղեանցին իր առաջին: Սրա դարդի խորքից մի-այն ընկաւ Գարեգինի աչքով, էլ ուրիշ ոչինչ...

—Ես այստեղի ուսանող եմ, ինձ երկու ամիս ժամանակով 50 րուբլի է հարկաւոր:

—Ձեզ ես չեմ ճանաչում, սկի տեսած էլ չեմ, ինչ է ձեր ազգանունը:

—Հայկեան:

—Հայկեան, Հայկեան... չէ, չեմ ճանաչում... Ինձ մօտ ձեզանից շատերն են գալի, առնում են ու գնում, և էն գնալն է, որ գնում են...

Գարեգինը նկատում է, որ սպասաւորը նայում է այս տեսարանին. արիւնը գլխին է խփում և կրկին աչքերը մութ կոխում:

—Ես, պարոն, ձեզ մօտ եկայ ոչ թէ ողորմութիւն խնդրելու, այլ պարտք եմ ուզում, ասաց Գարեգինը:

—Բայց գոնէ երաշխաւոր ունէք:

—Իմ ծանօթներս...

—Այդ ովքեր են:

—Պետրոսեան, Թովմասեան, Թորոսեան...

—Չէ, չէ, չեմ ճանաչում, ասաց մեկենասը, հեռանալով միւս սենեակը:

Սպասաւորը երևեցաւ դրան շէմքում ձեռքին Գարեգինի վերարկուն:

Սենեակը՝ կասես՝ բռնել էր Գարեգինին: Կրած ամօթը այնքան մեծ էր, որ կարծում էր թէ՝ որ մի քայլ անգամ առնի՝ պատերը ու շրջապատող կահկարասիքը պիտի խօսեն, ծիծաղեն իր վրա:

Ահա այս տեսարանը մտաբերեց Գարեգինը բըժշկի մօտից դուրս գալու օրը, և այն օրից ի վեր էլ փակվեցաւ նա իր սենեակում:

*
* *

Երազի ու տենդի այլանդակ յաւզմունքը քանի գնում՝ աւելի և աւելի պատում և պաշարում էին Գարեգինին, երբ այս խղճուկ սենեակի դուռը բացվեցաւ և տանտիկնոջ ու դռնապանների ուղեկցութեամբ ներս մտան երկու երիտասարդներ: Սրանցից մէկը, որ կարճահասակ և կորաթիկն էր, մօտեցաւ Գարեգինի անկողնակալին:—Գարեգին, կանչեց նա,—ծօ, վերկաց, լսիր ինչ եմ ասում...

Պատասխան չը հետևեց:—Ուշը վրան չէ, նկատեց միւս երիտասարդը:—Գննեա մի ձորձ էլա հագցնենք:

—Կարծեմ այդ աւելորդ է, մհա, պլեդի մէջ փաթաթենք:

—Չէ, այդպէս կը մրսացնենք: Ա՛րի, օգնի ինձ տեսնեմ:

Երկու ընկեր հապճեպով սկսեցին հագցնել հիւանդին:

—Բայց, պարոնայք, սկսեց տանտիկինը,—սենեակի վարձը ինչպէս պիտի լինի. ահա երեք ամիս է գնում մի կոպէկ էլ չեմ ստացել:

—Տիկին, որ սրան թողնենք այստեղ ու սա մեռնի, չեմ կարծում, որ մեծ օգուտ ունենաք: Մինչդեռ մենք ընկերներիս մէջ կը ժողովենք սրա ձեզ տալիքը: Բաց յայդմանէ, հիւանդանոցում նա կարող է առողջանալ, իսկ այստեղ... Մի խօսքով՝ դուք կարող էք վստահ մնալ, որ չի կորչի ձեր սենեակի վարձը:

Դռնապանների օգնութեամբ երկու ընկերը տարան հիւանդին ներքև՝ փողոց, տեղաւորեցին կառքի մէջ և ուղևորվեցին դէպի *** հիւանդանոցը: Լուռ և մունջ՝ նստած կառքի մէջ՝ բռնած ունէին Գարեգինին: Մահուան անձուկը պատել էր սրանց հոգիները:

*
* *

Անցաւ տասն օր: Մայիս ամսույ հիւսիսային «սպիտակ» գիշերներից մէկն էր: Լուսնի աղխոտ, մելամաղձական նուաստ աչերը նայում էին *** հիւանդանոցի պատուհանից: Վերջին անգամ այնտեղ՝ հեռի հարաւում՝ սա. ականատես էր լինում, ինչպէս Մարիամ խանումը, ձեռքերը կուրծքին խաչած, ամենայն գիշեր մտատանջութեան մէջ հեծկլտում էր, իր միակ անգին Գարեգինի փափագով խորովուելով: Ամեն գիշեր լուսինը գցում էր մի մի կաթիլ իր աղօտ լուսից նրա թերթևանունքներից կախուած երերող արցունքի մէջ: «Գարեգին ջան, անումիդ մեռնեմ, բալամ, իմ մէկ հատ բալաս, ուր ես, եարաբ որ քնջումն ես ընկած... Այս ինչ սև օրեր եկան գլխիս...» Ահա այս էր լինում բորբոքած սրտի թելադրութիւն, այս էր լսում լուսինը: Այս ամենը տեսել՝ լսել էր լուսինը և այժմ որոնում էր հիւանդների մէջ Գարեգինին: Ահա հիւանդներից մէկը շուռ է գալի դէպի լուսինը ու խոր հառաչանքով աչքերը բացում: Այս աչքերը Մարիամ խանումի աչքերն էին յիշեցնում լուսնին:

II

—Ո՜հ ինչ տխուր է նայում լուսինը, մտածում է Գարեգինը ու հայեացք ձգում իր շուրջը: Չէ հասկանում, երկար ժամանակ չէ կարողանում հաւատալ տեսածին: Յետոյ աչքերը սևեռում է իր գլխավերևը ու ցից երկաթից կախուած տախտակի վրա կարդում.

№ 9

Студентъ Гарегинъ Гайкянъ

Typhus petechialis

15 Май...

—Արթո՞ւն եմ, թէ քնած, դուրս է թռչում նըրա շրթունքից և իր մաշուած ձայնից զարհուրում է ինքը: Ճիգ է անում բարձրանալու, բայց կրկին ընկնում է բարձի վրա:—Հիւանդանոցումն եմ, կարողանում է միայն շշնջալ: Սիրտը սկսում է յաճախ բաղխել:—Ննջել, յաւիտեանս ննջել... Բայց որքան գործեր կային, որոնց համար կարժենար ապրել, իսկ այժմ պիտի քնեմ յաւիտեան քնով...

Ծխական

որ ասում է թէ. «մրցումը վաճառականութեան հոգին է:»

Օ. Լէոնէ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այս օրերս առիթ ունեցանք տեսնել ԹԻՖԼԻՍ եկած մալօռուսական օպերէտային խմբի ներկայացումն: Խաղում էին «Сватанье» Կվիտկօի պիէսան: Ամբողջ խմբի մէջ միմիայն տիկին Կրավցօվա գեղեցիկ ձայն ունի, իսկ խմբի մնացած անդամներից ոչ մէկը ձայն չունի: Պերսոնան Գերկաչ, որ համարվում է կոմիկ, համ ձայն չունի, համ էլ նրա կոմիկական ամբողջ տաղանդը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ միմոսութիւն և շատ անգամ անվայել միմոսութիւն, որ շատ շատ կարելի է բալագաններում թոյլ տալ և ոչ թէ թատրօնում: Եւ հասարակութիւնը, որ մեծ մասամբ ռուսներից էր բաղկացած, ոգևորված կերպով ծափահարում է Գերկաչին, կրկնել է տալիս նրան իր անվայել միմոսութիւնները: Այն ինչ տիկին Կրավցօվա, որ ճշմարիտ գեղեցիկ, մեղմալական մաքուր ձայն ունի, և գիտէ էլ երգել,—համեմատաբար շատ քիչ ծափահարութիւն է ստանում հասարակութիւնից: Մի նկատողութիւն թատրօնի վարչութեանը: Ինչ միտք ունի դէպի փողոցը տանող թատրօնական եղած դռներն էլ փակված պահել: Եթէ, Աստուած չանի, մի դժբաղդութիւն պատահի թատրօնում, ամբողջ հասարակութիւնը ստիպված կը լինի մէկ մէկին խեղդելով, չտալով դուրս գալ միակ դռնից, քանի որ դէպի փողոցը տանող միւս, աւելի մեծ և լայն դուռը ամբողջ ներկայացման ժամանակ, յայտնի չէ թէ ինչ նպատակով, փակված է բանալիով: Եւ ոչ անտրպրենեօրը, ոչ էլ պօլիցիան այդ բանի վրա ուշադրութիւն չեն դարձնում: Իսկ երբ մի որ և է դժբաղդութիւն կը պատահի, այն ժամանակ վայ կը տան իրանց գլխին:

—

«Терскія Вѣдомости» լրագիրը հաղորդում է որ յունիսի 23-ին գիշերը Վլադիկավկասի բանտից փախել են չորս բանտարկվածներ, որոնք դատապարտված էին տաժանակիր աշխատանքի:

—

Յունիսի 28-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Հալաբար թաղում, Շամքորեան փողոցի վրա, քանդվեցաւ և փուլ եկաւ մի տուն, որի փլատակների տակ մնալով մեռաւ մի հայ մշակ, Յովսէփ Յարութիւնեան անունով:

—

Մեր բանաստեղծ Ռափայէլ Պատկանեանի մասին ռուսաց «Минута» լրագրում կարդում ենք հետևեալ տողերը.—«Պատկանեան ունի մեծ ընտանիք. բայց նրա նիւթական դրութիւնը շատ աննախանձելի է: Պատկանեան ամուր և եռանդոտ բնաւորութեան տէր մարդ է, նա գեղեցիկ խօսում է ֆրանսերէն, ռուսերէն և գերմաներէն, և լաւ ծանօթ է հայկական համարեա բոլոր բարբառներին: Ռուսաց գրողներից Պատկանեանին հիացնում են մանաւանդ Տուրգենև, Գօգօլ, Նեկրասով Տօլստօյ: Պատկանեան ժողովրդական բանաստեղծ է, այս բառի բուն նշանակութեամբ. նրա գրուածները մի և նոյն սիրով կարդում են ամեն տեղերի հայերը, թէ Ռուսաստանում, թէ Պարսկաստանում, թէ Հնդկաստանում և թէ Թիւրքիայում:» Այդ տողերը «Минута» լրագիրը առանց աղբիւրը յիշելու հանել է Պ. Ջալալեանի «Армянская поэзія въ лицѣ Рзфаила Патканяна» վերնագրով գրքոյկից:

—

Անցեալ օրը, մի ռուս աղջիկ, որ աղախնի պաշտօն էր վարում մի ընտանիքում, վերցրել է ծածուկ կերպով իր մօր պահարանից փող, և անյայտացել է: Աղջկանը տեսել են մի երիտասարդի հետ կառքով գնալիս այն ժամանակ, երբ նա հեռանում էր Թիֆլիսից Վլադիկավկասի ճանապարհով: Կառավարը չէ կամեցել կառքը կանգնեցնել, որպէս զի կարելի լինէր փախչող աղջկան բռնել, ուստի այստեղից հեռագրել են առաջիկայ կայարանի կառավարչին՝ աղջկան Թիֆլիս յետ ուղարկելու:

—

Մեզ հասած տեղեկութիւններից երևում է, որ Անդրկովկասի մի քանի կողմերում ընտանեկան ցուցակագրութիւնը արդէն վերջացել է:

—

Մեզ գրում են հետևեալը: «Շուշում եղանակը կատարեալ աշնանային է, ցուրտ է անում և շարունակ անձրև է գալիս»

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հաղորդում են որ յունիսի 28-ին Խօջալու կայարանի մօտ, Շուշուց 20 վերստ հեռաւորութեամբ, սպանվել են երկու թուրքեր և երրորդն էլ վիրաւորված է:

—

«Южный Край» լրագիրը հաղորդում է որ Խարկօվ քաղաքում լուր է տարածվել թէ Ջնամենսկի կուսանոցի մէջ հրդեհ է պատահել: Հրդեհի ժամանակ դժբաղդութիւններ են պատահել. այրվել է կուսանոցի աշակերտուհիներից մէկը, իսկ շատերը կոյսերից և աշակերտուհիներից վէրքեր են ստացել:

—

Անդրկովկասում չաքարագործութիւնը մօտիկ ապագայում կարող կը լինի փոքր ինչ առաջադիմութիւն գործել, եթէ հաւատալու լինենք «Новое Время» լրագրի խօսքերին, որ հաղորդում է թէ չաքարագործութիւնը մեր երկրում զարգացնելու համար կազմված է ընկերութիւն, որի կանոնադրութիւնը շուտով կը ներկայացվի կառավարութեան հաստատութեանը:

—

Մի ռուս տիկին, Կօվալէվսկի ազգանունով, որ Ստօկհօլմի համալսարանի մաթեմատիկայի պրօֆէսօր է, օրերումս այցելեց Փարիզի գիտութեանց ճեմարանը, որտեղ մեծ պատւով ընդունվեցաւ ճեմարանի փոխ-նախագահի կողմից:

—

Մայրաքաղաքների լրագիրները հաղորդում են որ եկատերինօսլավեան նահանգական զէմստվօն վճռել է հիմնել Եկատերինօսլավում մանկավարժական մուզէում, գիւղական ուսուցիչների համար: Մանկավարժական մուզէումը բաղկացած կը լինի երկու մասից՝ ուսումնական, որտեղ կը գտնվին դասական պիտոյքներ, գրքեր, քարտէզներ և այլն, և ուսուցչական՝ որտեղ կը գտնվին ռուսաց լեզուով հեղինակած մեթօդիկական և դիդակտիկային վերաբերեալ գրուածներ:

—

Ռուսաց լրագիրները հաղորդում են որ Կիևում պատրաստվում են տօնելու Ռուսաստանի մկրտութեան (քրիստոնէութիւնն ընդունելու) 900-ամեակը:

—

«Кіевлянинъ» լրագիրը հաղորդում է որ Ժիտոմիրի նահանգական դատարանը առաջարկեց տեղական բոլոր նոտարիական գրասենեակներին արձակել երկու ամսվայ ընթացքում իրանց մօտ գտնվող բոլոր հրէայ ծառայողներին:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են: «Բէալական դպրոցի շինութեան հարցը համարեա բոլորովին վճռված կարելի է համարել: Բէալական դպրոցը պիտի տեղափոխվի հայոց թաղը, բժիշկ Աթաբէգեանի տունը: Այդպիսով դպրոցը կը գտնվի քաղաքի նշանաւոր փողոցներից մէկի վրա, որտեղ գտնվում են նոյնպէս հայոց թեմական դպրոցը և օրիորդականը:»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են: «Այս երկրորդ անգամն է որ Գանձակի կլասիկական գիմնազիան ուսումնաւարտ աշակերտներ է տալիս հասարակութեանը: Յունիսի 13-ին հասունութեան վկայական ստացան հետևեալ ուսումնաւարտ եօթ աշակերտներ, որոնցից չորսը հայ են և երեք ուրիշ ազգութիւնների: Ահա սրանց ազգանունները. Լևոն Տէր-Միքայէլեանց (Բանանց գիւղացի, ստացել է արծաթեայ մեդալ), Միքայէլ Տէր-Միքայէլեանց, Աշօտ Աւշարեանց (գանձակեցի), Ստեփան Տէր-Յարութիւնեանց (Աղջաղալա գիւղից), Սէրգէյ Օրլօվ (ռուս), Եփիմիյ Վաշակիձէ (վրացի) և Մահմեդ Հիւսէյն-Բէգօվ (թուրք): Որքան մեզ յայտնի է այդ եօթ ուսումնաւարտները դիտաւորութիւն ունեն շարունակել իրանց ուսումը համալսարաններում:»

—

«Մշակի» կէս տարվայ բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է: Գրվել «Մշակին» պէտք է միմիայն խմբագրատանը: Խնդրում ենք պարոններին հասցնել միմիայն խմբագրութեանը: Խմբագրատունը, բացի կիրակի օրերից, բաց է ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2 ժամ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովին ներկայացվեցաւ առանձին յանձնաժողովից կազմած մի օրինագիծ մահուան պատիժը ոչնչացնելու համար: Այն բոլոր դէպքերում, երբ յանցաւորին մահուան պատժի ենթարկելու պէտք կը լինի, այդ պատիժը, նոր օրինագծի հիման վրա, կը փոխարինվի հինգ տարվայ բանտարկութեամբ:

—Իտալական լրագիրները հաղորդում են, որ Իտալիայում, մանաւանդ Լօմբարդիա աւված նահանգում, տեղի են ունենում բանւորական շարժումներ և բազմաթիւ բանւորներ ձերբակալված են, որոնք և կենթարկվեն դատաստանի: Ձերբակալվածների մօտ գտնվեցան շատ թղթեր, որոնք ապացուցանում են, որ բանւորական շարժումը Իտալիայում շատ տարածված է:

—Ֆրանսիայում օրէնքը ոչ մի կերպ չէ արգելում զանազան մանիֆէստների հրատարակութեանը և ուրեմն ազատ կերպով կարելի է տարածել երկրի մէջ այլ և այլ մանիֆէստներ: Այդ ազատութիւնից օգտվեցաւ Փարիզեան կոմսը իր մանիֆէստները տարածելու համար: Բայց Ֆրանսիայի մինիստր-նախագահ Ֆրէյսինէին հաճելի չէր այդ մանիֆէստի երևալը և նա շտապեց ներկայացնել ազգային ժողովին վաղուց ցանկացած մի օրինագիծ, որով արգելվում է ամեն տեսակ գըրգռող բովանդակութեան պրօկլամացիաների պատերին կպցնելը և ժողովրդի մէջ տարածելը: Մինիստրութեան գլուխը օգուտ քաղեց արքայազն իշխանների դէմ ունեցած հակակրութիւնից մի այդպիսի ընդհանուր օրէնք հաստատելու: Ժողովը ներկայացրած օրինագիծը յանձնեց առանձին յանձնաժողովին, որ բաղկացած է տասն և մէկ անդամներից: Այդ անդամներից միայն մէկը կողմնակից է օրինագծին, մնացած անդամների կէսը միանգամայն հակառակ են օրինագծին, իսկ միւս կէսը ուզում են, որ օրինագիծը վերաբերվի միմիայն թագաւորազն իշխանների պրօկլամացիաներին:

—Սպանիայի մի քանի նահանգներում, ինչպէս Սիուդադ, Ալբասէդ և այլն, երևեցաւ այնպիսի մեծ քանակութեամբ մարախ, որ այդ միջատը խիստ ոչնչացնում է ոչ թէ միայն հացաբոյսերը, այլ նոյն իսկ այգիները, խաղողը և բանջարանոցները:

—Գերմանական բէյխստագի անդամ, սօցիալ-դէմօկրատ Զինգէր, գերմանական կառավարութեան կարգադրութեամբ Բերլինից աքսորվեցաւ: Դրա պատճառն այն բուռն և աղմկալի յուզմունքներն էին, որոնք տեղի ունեցան գերմանական բէյխստագի վերջին նիստերում, որտեղ Զինգէր և իր կուսակցութիւնը յարձակվում էին կառավարութեան վրա, վերջինիս բռնած դիրքի համար սօցիալիստների դէմ: Նոյն նիստի ժամանակն էր, որ Զինգերի կուսակցութեան մի այլ ներկայացուցիչը, յայտնի Հազէն-կլէվէր, կառավարութեան կողմից ձեռնարկած օրինագիծը անուանեց «կիմար օրինագիծ», որի համար և կարգի կանչվեցաւ նախագահից:

—Բօլգարական իշխան Ալէքսանդրի բռնած դիրքը Բօլգարիայի միութեան խնդրում աւելի և աւելի որոշ կերպարանք է ստանում: Այժմ բօլգարական ազգային ժողովը այնքան հեռու է գընացել, որ իշխան Ալէքսանդրին ներկայացրած գրութեան մէջ ասում է. «բաղձալի ենք, տեսնելով, ի մի ձուլված հիւսիսային և հարաւային Բօլգարիան, մէկ անձի իշխանութեան ներքոյ»:

—Հռօմում ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մի խումբ մարդկանց, որոնք զբաղված էին 8 տարեկանից մինչև 12 տարեկան աղջիկներին անբարոյականացնելով և արատաւորելով, թէև փոքրիկ աղջիկներին այդ ընկերութեան անդամները վերցնում էին, իբր թէ նրանց միջոցով ծաղիկների առուտուր անելու:

—Բավարական թագաւորական տան հնաւանդ սովորութեան համեմատ հանգուցեալ Լուդօվիկ թագաւորի սիրտը հանված լինելով դիակից, դըրվել է մի արծաթեայ անօթի մէջ և հանդիսաւոր կերպով ու շքեղութեամբ պիտի տեղափոխվի այն դամբարանը, որտեղ պահվում են և բավարական նախկին թագաւորների սրտերը:

—Լրագիրները հաղորդում են, որ Պօրտուգալիայում խօլէրա երևեցաւ:

—Ինչպէս յայտնի է, մի քանի շաբաթ առաջ Անգլիայից անցաւ դէպի Պարսկաստան և այնտեղից յետ դարձաւ Նուբէտ-փաշան Թիւրքաց Սուլթանի կողմից պարսից Շահին խաթիագի շքանշանը յանձնելու համար: Այժմ Կ. Պօլսից հեռագրում են Վիէննայի գերմանական լրագիրներին, որ Նուբէտ-փաշան հրաման է ստացել իր կառավարութիւնից չը վերադառնալ Կ. Պօլիս, այլ ապրել Եգիպտոսի մէջ: Այդ տեսակ աքսորման պատճառը համարվում է այն ճառը, որ Նուբէտ-փաշան արտասանել է Թեհրանում և որի մէջ յայտնել է թէ Անգլիան ամբողջ մահմետական աշխարհի, Թիւրքիայի և Պարսկաստանի թշնամի է:

—Արևմտեան Աւստրալիայում, Դերբի նաւահանգստից 300 անգլիական մղոն հեռաւորութեամբ, գտնվեցան ոսկու հարուստ հանքեր:

—Յունիսի 18-ին Կարդիֆի մէջ Պարնել մի բազմամարդ միտինգում ճառ խօսեց, որի մէջ այն միտքը յայտնեց, որ Իրլանդիան իր սեփական պարլամէնտը ունենալուց յետոյ, բոլորովին գոհ կը լինի իր վիճակից և երբէք չի էլ մտածի Անգլիայից բաժանվելու:

—«Standard» անգլիական լրագրի թղթակիցը գրում է: Բուխարէստ գնալիս Բուչչուգում իշխան Ալէքսանդր հետևեալ խօսքերն արտասանեց. «Բօլգարիային այս րօպէիս ոչ ուսումնարաններն են հարկաւոր, ոչ էլ եկեղեցիներ, այլ մեր հայրենիքին անհրաժեշտ են՝ հրացան, թնդանօթ և վառօդ»:

—Եւրօպական մամուլը առանձին ուշադրութիւն է դարձնում Ֆրանց-Յօսէփ աւստրիական կայսրի մտադրված ճանապարհորդութեան վրա: Վիէննայից հեռագրում են, որ կայսրը յունիսի 21-ին ուղևորվելու է Իշլ, իսկ պաշտօնական շըրջաններում կարծում են, որ նա յուլիսին մտադիր է Զալցբուրգ գնալ:

—Մինխընի պալատի գահական դահլիճում յունիսի 16-ին կայացաւ խնամակալ-իշխան Լուիտպօլդի հաւատարմութեան երդում տալը: Խնամակալ իշխանը, շրջապատված թագաւորական տան անդամներով, գահ զարձրացաւ: Գահի աջ կողմում տեղաւորվեցան մինիստրները և պետական խորհրդի անդամները: Դահլիճի մէջ տեղ տեղաւորվեցան ազգային ժողովի անդամները, իսկ դրանց ետևում կանգնեցին հոգևորականները, գեներալները և քաղաքական իշխանութիւնների ներկայացուցիչները: Երդումը տալուց յետոյ արդարադատութեան մինիստր, բարօն Ֆրանկընշտայն դարձաւ դէպի խնամակալ-իշխանը և իր ճառի մէջ յոյս յայտնեց, որ իշխանը հաւատարիմ կը մնայ դէպի Բավարիայի սահմանադրութիւնը: Լուիտպօլդ իշխանը յուզված ձայնով պատասխանեց, որ իր ամբողջ ոյժերը նուիրելու է Բավարիային անկեղծութեամբ ծառայելու: Դրանից յետոյ իշխանը շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ եղողներին և հեռացաւ դահլիճից:

—Գերմանական բէյխստագը յունիսի 26-ի նիստի մէջ, քննելով կառավարութեան նախագիծը ոգելից խմիչքների վրա հարկ նշանակելու մասին, ձայների մեծամասնութեամբ մերժեց կառավարութեան այդ առաջարկութիւնը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզի քաղաքային խորհրդի վերջին նիստերից մինում բժշկապետ Կատտիօ մի տեսակ մեղադրական ճառ խօսեց Պաստեօրի դէմ և իր ճառի մէջ, ի միջի այլոց, ասեց հետևեալը. «Պաստեօրի մօտ բժշկվելու եկածներից շատերը մեռան. գիտէք ինչից,—ոչ թէ ջրվախութիւնից, այլ Պաստեօրի ձեռքով թոյնի պատուաստելուց: Եթէ Պաստեօր չը բժշկէր նրանց, նրանք ոչ թէ միայն չէին մեռնի, այլ գուցէ և կատաղի կենդանիները էլ նրանց չէին կծի: Այո, Պաստեօր թոյն է թափում մարդկանց մարմնի մէջ: Եւ ինչ անբարոյականութիւն. նա կենանց պատուաստելիս թոյնը փորի մէջ է թափում: Միթէ չէր կարելի ձեռքը պատուաստել, ինչի անպատճառ փորը և ոչ թէ մարմնի մի ուրիշ տեղ: Պէտք է, այո, պէտք է պատժել Պաստեօրին» գոչեց Կատտիօ բժշկապետը, վերջացնելով իր ճառը: Ամբողջ Փարիզը ծիծաղեց Կատտիօի վրա: Բայց ինչ է պատճառը, որ բժիշկ Կատտիօ այսպէս է վերաբերվում դէպի Պաստեօրի դրևեթէ ամբողջ աշխարհից արդէն ընդունված բժշկութեան մեթօդը: Պատճառը շատ պարզ է. Կատտիօ մի ինչ որ դեղ ունի, որ տալիս է միամիտներին, իբրև թոքախտի առաջն առնող դեղ, իսկ, ինչպէս յայտնի է, Պաստեօր այս րօպէիս զբաղված է թոքախտի դէմ միջոցներ գտնելու փորձերով:

* * *

Գերմանական «Echo» շաբաթաթերթին հաղորդում են որ Ցիւրիխի համալսարանի պրօֆէսօր, յայտնի գրող և պատմաբան Յօհաննէս Շէրր, մերձ ի մահ հիւանդ է: Նրա գրուածները յայտնի են և Ռուսաստանում, քանի որ այդ գրուածներից շատերը թարգմանված են ռուսերէն լեզուով:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԿՐՕՆՇՏԱԴ, 30 յունիսի: Այսօր 3 ժամին կէսօրից յետոյ, ծովից մօտ նաւահանգստի մէջ,

ուղեկցութեամբ «Ցարեւնա» շոգենաւի, կայսրական «Դերժավա» շոգենաւը, Թագու Կայսրուհու դրօշակով:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 30 յունիսի: Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ բէգլիքների բառալւմը և պահեստի զօրքը արձակվում է, յունաց և ռումէլիական խնդիրները վերջացած լինելու պատճառով: «Բէյ-տէրի» հեռագրական գործակալութիւնը հաղորդում է, որ ինչպէս լսվում է, Բօլգարիան Բ. Դրան հետ նորերումս իր ունեցած բանակցութիւնների ժամանակ, պարտաւորվեցաւ չատ շուտով Թաթել Արեւելեան-Ռումէլիայի 1885 Թվի սեպտեմբեր ամսից մինչև 1886 Թվի մարտ ամսի ապառիկների վճարումները, որոնք հասնում են 92 հազար լիրա գումարի: Կրեդիտը, որ պահանջվում է ներկայ տարվայ բիւդժէտի հաւասարակշռելու վճարումների ծախսը ծածկելու համար, քննութեան կենթարկվի և կընդունվի: Բօլգարական կառավարութիւնը խնդրել է Թիւրքայ կառավարութեանը ուղարկել իր նուիրակներին և խոստացել է շատ շուտով կարգի բերել և մնացած ֆինանսական խնդիրները:

ՓԱՐԻԶ, 30 յունիսի: Օմալեան և Շարտրեան դուքսերը գանգատներ ներկայացրին պետական խորհրդին, զօրքից իրանց հեռացնելու պատճառով: Օմալեան դուքսը գրեց հանրապետութեան նախագահին մի խիստ նամակ, որի մէջ ասում է. «ուրեմն այլ ևս ձիլ կը մնայ Ֆրանսիական զօրականս:»

ԼՕՆԴՕՆ, 30 յունիսի: Ընտրված են 291 պահպանողականներ, 65 հերձուածողներ ազատամիտ կուսակցութեան և 155 գլադստոնականներ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յուլիսի: «Новое Время» լրագրում տպված է Դօրպատից հեռագրով ուղարկած հետևեալ ճառը, որ արտասանեց Մեծ իշխան Վ. Լադիմիր Ալէքսանդրովիչ՝ համալսարանի ներկայացուցիչների, ազնուականների և քաղաքացիների առաջ. «Թէպէտ ես չրջագայում եմ Բալտեան ծովափերը պատերազմական նպատակով, սակայն այդ չէ արգելում ինձ նկատել, որ տեղային ինտելլիգենցիան կասկածում է Բալտեան նահանգների մեր ընդհանուր հայրենիքի հետ միացման համար ձեռնարկած հաստատ միջոցների մասին: Կարող եմ ձեզ յայտնել, որ բոլոր այդ տեսակ միջոցները մեր Ինքնակալ Թագաւորի անյողդողդ կամքի համեմատ, գործադրվում են և կը գործ դրվեն հաստատապէս, մինչեւ կերպով աւելի նեղ կապերով ձեր միացման գործը ռուս գերդաստանի հետ գլուխ բերելու, որում Նորա Կայսերական Մեծութիւնը, որպէս ինձ չատ լաւ յայտնի է, նշմարում է հաստատ գրաւական այս երկրի առաջադիմութեան, պահպանելով դէպի ձեզ ունեցած անփոփոխ հաւատը, որ կտակել է Կայսրին իր հայրը: Նորին Մեծութիւնը սպասում է ձեզանից, որ դուք կը գործակցէք ամեն կերպով տարածել այդ ազդեցութիւնը, ռուս գործը այս կողմերում հաստատ հիմքերի վրա դնելու համար: Յիշեցնում եմ ձեզ իմ անմոռանալի ծնող, հանգուցեալ Ալէքսանդր II-ի խօսքերը, որ Նա արտասանեց 1867 Թվի յունիսի 14-ին ձեր ներկայացուցիչների առաջ Րիգայում, ասելով, որ նրանք չը մոռանան որ պատկանում են ռուս գերդաստանին անբաժանելի կերպով և աջակցեն այն ժամանակում ձեռնարկած միջոցների աջողութեան իրագործմանը: Թագաւոր Կայսրը գիտենալով ձեր հաւատարմութիւնը և գնահատելով ձեր պարտաճանաչ զգացմունքները, ոգևորված է մի և նոյն ցանկութեամբ և, կրկնում եմ, դէպի ձեզ ունեցած անսահման հաւատով: Նորին Մեծութեան այդպիսի ցանկութիւնը, Աստծու օգնութեամբ, անկասկած կիրագործվի. տայ Աստուած, որ այդ միացումը ռուս գերդաստանի հետ աւելի հաստատ և շուտ կատարվի: Վերջ տալով խօսքիս օգուտ եմ քաղում ձեր ներկայութիւնից, յայտնել ձեզ անձամբ, իշխանուհու և իմ կողմից սրտագին շնորհակալութիւն ձեր սիրալիր ընդունելութեան համար, ինչպէս այստեղ նոյնպէս և Բալտեան նահանգների միւս քաղաքներում: Մի և նոյնը խնդրեմ, յայտնեք և բացականերին:»

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յունիսի: Ներքին առաջին փոխառութեան այսօր կատարված տիրաժում գլխաւոր տանող գումարները ընկան հետևեալ տոմսերին:

№ սերայի:	№ տոմսի:	Գումարը:	№ սերայի:	№ տոմսի:	Գումարը:
10,875	23	200,000	20,000	12	1,000-ական
11,530	5	75,000	2,773	45	
14,896	33	40,000	3,874	15	
8,792	39	25,000	2,095	15	
19,919	17	10,000	6,045	6	
8,885	15	10,000	14,932	45	
10,074	28	10,000	9,130	6	
3,260	7	8000-ական	17,293	6	
14,918	13		19,057	12	
17,220	14		6,800	28	
1,646	49		7,011	28	
6,857	49		18,392	31	
			5,073	42	
6,847	26	5,000-ական	2,533	42	
13,644	39		994	49	
12,901	8		8,998	15	
2,354	28		13,799	22	
1,789	13		14,958	4	
6,911	19		2,379	3	
3,743	2		14,056	3	
12,309	8				

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ:

Աւանդելի առարկաք սոքա են՝ 1) Առևտրական տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4)Թուաբանութիւն համարիչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն, և 7) գեղագրութիւն:

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնները օգոստոսի 25-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 5-ից, մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում՝ Սոլոլակում, Լաբօրատորնայա փողոցի վերայ, Յովհաննէս Ղորղանեանի տանը, № 11: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբարց Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին՝ — въ Тифлисъ, С. Мануэльянцу.

1—15 (4)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ գնացինք մի կամպանիայով, 14 հոգուց բաղկացած, Ս. Էջմիածին, համբուրելու և սուրբ Միւռոնի օրհնութեանը ներկայ գտնվելու: Երևան պատահեց մեզ մի պարոն Ագուլեցի, անուամբ Յարութիւն Փանեանց, որ մեզ, 14 հոգիս, ընդունեց, չորս օր ու չորս գիշեր իր ծառաներով և իր ծախսով մեծ հիւրասիրեց: Սրա համար խընդրում ենք պարոնից մեր մեծ շնորհակալութիւնն ընդունել:

Կամպանիայի գլխաւոր Կարապետ Գրիգորեանց, Զաքար Գէօրգաձէ, Վասիլ Գալոքօվ, Գրիգոլ Բերոյեանց, Կարապետ Կոստանդեանց, Եօվանէ Գրիգորօվ, Արշակ Յակոբեանց, Գէորգ Թումանեանց, Մկրտիչ Յարութիւնեանց, Եագօր Մինասեանց, Յովսէփ Զախեանց, Նիկօլ Սարգսեանց, Գիգօլ Բաղդասարեանց: 1—1

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշուարարութիւնները առանց ուսուցչի օգնութեանը ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Վաճառվում է կենտ. գրավաճառանոցում, եղբարց Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Лабораторная, № 11: Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցեով՝ С. П. Мануэльянцу.

Գինն է ամեն տեղ 2 րուբլի:

29—30

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

(N. PAQUET ET COM.)

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, յուլիսի 9-ին, „ԱՆԱՏՕԼԻԱ“ (ANATOLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԲՕՇԷԼ (BOSCHEL) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսոն, Կ. Պօլիս և Մարսէլ: Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան լործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, Նախկին Արծրունու գալլերէում, № 103. — 4—4

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES

PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ:

Հինգշաբթի 10-ին յուլիսի ԲԱԹՈՒՄԻՑ դուրս կը գնայ շոգենաւ DONNAI (ԴՕՆԷ) նաւապետ SEBILET (ՍԷԲԻԼԷ) մտնելով Կ. Պօլիս և Զմիւռնիա և յարակցելով Եաֆա, Պօրտ-Սէյիդ և Ալէքսանդրիա գնացող ընկերութեան շոգենաւերի հետ:

Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ԲԱԹՈՒՄ և ԲԱԳՈՒ պ. պ. ԲՈՒՐԿՀԱՐԴԻՆ և ԸՆԿ. իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԵՋՈՒԲԵԱՆ ՀԵՋՈՒԲԵԱՆՑԻՆ: 2—3

ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Էլէկսիր-Melange. Մազերի առատ և առոյգ բուսացնելու համար և նրանց պահպանելու թափվելուց: Գինը 2 ր. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգի հետ միասին, ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով:

Բալզամ — Eugénie. դարմանա և սպակի փանջի ծաղիկներից, երեսին, չլինքին և ձեռքերին քնքշութիւն և փափկութիւն, նոյնպէս և մարմարեայի սպիտակութիւն տալու համար, չուչանի և վարդի անուշահոտութեամբ, նոյնպէս կաշու անհարթութիւնը և բիծերը ոչնչացնելու: Գինը 1 ր. 75 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներով:

Կարմրադեղ — Eugénie. հեղուկ, Թուշերին և ականջներին բնական վարդի գոյն տալու, որ չէ փոխվում էլէկտրական լուսաւորութեան ժամանակ և որ չէ սրբվում երեսի քրտինքից: Առաջարկվում է մանաւանդ Թատրոնների և պարահանդէսների համար: Գինը 1 ր. 50 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով:

Այդ բոլոր երեք կոսմէտիկական արդիւնքները բժշկական վարչութեան վկայութեամբ, չեն պարունակում իրանց մէջ որ և է վնասակար նիւթեր: Բէրթա Րիս.

ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ՊՕՄԱԴ

Խսկական «Pasta Eugénie», գերազանց միջոց կաշու ամեն տեսակ բծերի, և երեսի վրա պատահող ուրիշ անախորժ երևոյթների դէմ: Տալիս է երեսի գոյնին երիտասարդական Թարմութիւն և գեղեցկութիւն: Գինը մի սրուակի համար 1 ր. 60 կ.

Քինին-գլիցէրինեան պօմադ պերուական բալզամից, մազերը պնդացնելու, խտացնելու և մեծացնելու համար: Գ. 2 ր. սրուակի համար:

Ձեռքերի պօմադ: Գինը սրուակի համար 1 ր. 30 կ.: Իւրաքանչիւր սրուակի վրա գտնվում է պաշտպանողական դրոշմ, մի «հրեշտակ» և հնարող ստորագրութիւն «Bertha Ries».

Խսկական «Poudre-Eugenie» սպիտակ և վարդագոյն փոշի. Գ. արկղիկի, վրձինով 1 ր. 50 կ., առանց վրձինի 1 ր. 20 կ.

Մազերի ներկը երեք գոյնի. սև, շագանակագոյն և բաց-շէկ. Գ. արկղիկի 3 ր. Ներկը «Րիգոստամանի» գործարանի:

Գլխաւոր պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ գտնվում Վ. Գրիւնակի դեղատան ապրանքների մագազինում, «Լօնդօն» հիւրանոցի տակ, Զուբալօվի տանը: 51—100

Въ редакціи газеты „МШАКЪ“ продаются слѣдующія брошюры:

1) „Экономическое Положеніе Турецкихъ Армянъ“, публич. лекція Д—ра Григорія Арцруни, переводъ съ армянскаго А. Аракелянца. Цѣна 25 коп.

2) Die Oekonomische lage der Armenier in der Türkei, ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von A. Amirchanjanz. Preis 25 kop.

3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien, ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von Amirchanjanz. Preis 20 kop.

Иногородные, желающие получить брошюры, благоволятъ присылать по 30 коп. почтовыми марками, за каждую брошюру.

Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“, или Tiflis, Redaction „Mschak“.

14—25

Дозволено цензурою, Тифлисъ 2 Іюля 1886 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская у. д. каз.